

Høringsnotat til statsbudsjettet 2022

HLF er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse med rundt 67 500 medlemmer. I dag har en million nordmenn hørselsutfordringer som påvirker hverdagen ulikt. Noen har behov for omfattende rehabilitering, mens andre trenger tilrettelegging, hjelpemidler og kunnskap i å mestre hverdagen. Stadig flere rammes av hørselsutfordringer og det er viktig å motvirke sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv.

Programkategori 09.00 Adm. Kap. 601 Utredning. Forskning m.m Post 21 Spes. Driftsutgifter.

MERKNAD 1: Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig og tverrdepartemental hørselsplan.

757 millioner kroner ble brukt over Folketrygden på høreapparater og tinnitusmaskere i 2020. For 2022 er det lagt inn en volumvekst på 6 prosent. En fersk undersøkelse utført av Ipsos sier at nesten hver tredje person over 18 år opplever å høre dårlig. 77% av de som hører dårlig opplever at hørselstapet hindrer dem sosialt. 67% av de som oppgir at de hører dårlig har ikke vurdert høreapparat. 49% av de som bruker høreapparat opplyser at de skulle ønsket at de hadde begynt med det før. Enkelte hørselssentraler/avtalespesialister har opp mot et års ventetid på utredning og/eller kontrolltime. Veien til den fornøyde høreapparatbruker er full av barrierer og forskning viser at ubehandlet hørselstap kobles til en rekke risikofaktorer som demens, kognitiv svikt, depresjon og ensomhet. Oslo Economics rapport «Nedsatt hørsel i arbeidsfør alder» påpeker at personer med nedsatt hørsel er særlig utsatt for å falle utenfor arbeidslivet og viser at hørselstap koster det norske samfunnet to milliarder kroner årlig i produksjonstap. De største samfunnsøkonomiske kostnadene forbundet med nedsatt hørsel er direkte kostnader i helse- og omsorgssektoren, samt kostnader knyttet til redusert yrkesdeltagelse og sykefravær. De direkte kostnadene forbundet med hørselstap utgjør årlig om lag 2 023 millioner kroner. Dessverre ligger også 22 prosent av høreapparatene ubrukt, noe som er negativt både for den som hører dårlig og for samfunnet for øvrig.

Ved å utarbeide en helhetlig og tverrdepartemental hørselsplan må det blant annet ses på hva som skal til for at hørselshemmede ikke støtes ut av arbeidslivet og hvilke tjenester hørselshemmede har behov for, både innenfor NAV-systemet og helsevesenet. Tilpasning og opplæring i bruk av høreapparater sorterer hovedsakelig under Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) sin ansvarsportefølje, mens utgiftene til selve høreapparatene sorterer under Arbeids- og sosialdepartementet (ASD). Det er viktig at HOD og ASD samhandler i oppfølgingen av hørselshemmede, slik at ressursene nyttiggjøres til beste både for individet og samfunnet. En helhetlig plan for hørselsfeltet vil bidra til å sette i system hva som er behovet og utvikle tiltak som må til for at hørselshemmede gis mulighet til gode liv.

Programkategori 29.60, Kap 2661, post 73 (frilanstolker) og post 76 om hjelpemidler og bedring av funksjonsevnen og Kap 605, post 1 (fast ansatte tolker)

MERKNAD 2: Tolkeområdet tilføres totalt 23,7 millioner som foreslått, men gjennomføres i sin helhet med friske midler. De 5,2 millionene som er foreslått overført fra kap 2661, post 73 og 76 til kap. 605, post 1 beholdes som i dag, og brukes til å dekke tolkeoppdrag med bruk av frilanstolker.

HLF er enig i økningen som foreslås, men mener at tolkeområdet må i sin helhet tilføres friske midler og at det ikke tas fra potten som går til å dekke utgifter knyttet til frilanstolker. Budsjettfremlegget foreslår å øke driftsbevilgningen til Arbeids- og velferdsetaten økes med 23,7 mill. kroner. 5,2 mill. kroner av styrkingen er dekt inn gjennom en overføring fra bevilgningene som dekker utgifter til tolking i regi av frilanstolker.

Tolking for hørselshemmede utføres både av fast ansatte tolker i NAV og av frilanstolker. Retten til tolk er hjemlet i folketryktdloven. Det er en utfordring å sikre at alle som har behov for skrivetolk får det. Proposisjonen bekrefter at det over tid har vært misnøye på tolkeområdet, både blant brukere og tolker. HLF er positiv til den siste tids satsing på tolketjenesten for hørselshemmede. Vi opplever fortsatt at flere skrivetolkoppdrag avslås med begrunnelse i at det ikke er nok skrivetolker til å dekke oppdrag og at tolkene ikke kan pålegges å arbeide kveld eller helg. Dette gjelder særlig kortere oppdrag, utenfor ordinær arbeidstid og i helger, men også oppdrag til hørselshemmede i utdanning og arbeidsliv samt at det er vanskelig å få skrivetolk i distriktene. Nå som samfunnet er gjenåpnet vil det også bli økt behov for fysisk tilstedeværelse av skrivetolker. Frilanstolker er med på å gi tolketjenesten fleksibilitet og tilgang til å dekke oppdrag som ellers blir stående udekket. Ved avslag på tolk må planlagte aktiviteter avlyses og aktiv samfunnsdeltakelse hindres. Resultatet blir ofte sosial tilbaketrekking, isolasjon og ensomhet. Det er ikke nok å ha faste ansatte tolker i NAV hvis de for eksempel kun skal jobbe i kontortiden. Det må derfor også ses på turnusordninger, arbeidstid og overtidsbestemmelser samt generelle arbeids- og lønnsvilkår. Frilanstolker er en viktig del av å gi brukerne gode tolketjenester og det er negativt at det tas midler fra denne finansieringsordningen, særlig før en har fått et godt og kvalitativt tolketilbud til brukeren, som gir rett tolk til rett tid. Tolkeområdet må styrkes i sin helhet. Vi ber om at det ses til kritikken Norge fikk ved utspørringen av oppfølgingen av FN konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne i Geneve våren 2019. Komiteen ba Norge sørge for tilstrekkelige menneskelige og økonomiske ressurser til at døve og hørselshemmede får tolketjenester når de trenger det, herunder utenom kontortid (Pkt 31 d og 32 d – artikkel 19 (tolk)).

MERKNAD 3. Stortinget ber regjeringen øke rammene for tilpasningskurs og høyne tilskuddssatsene.

I dag er det få mestrings- og rehabiliteringstilbud for hørselshemmede som er yrkesaktive, er i ferd med å falle ut eller ønsker seg tilbake i arbeid. På de få tilbudene som finnes kan det være opp til 8 måneders ventetid. Tilpasningskursene er etterspurt og midler til å avholde flere kurs må prioriteres. Det er også etterspørsel etter kommunikasjons- og oppfølgingskurs fra tidligere deltakere på tilpasningskurs. Hørselshemmede har i dag en lovhjemlet rett på tilpasningskurs gjennom folketrygden. Dette sikrer tilgang til tilpasningskurs uavhengig av bosted eller økonomi. Det er viktig med en helhetlig og individuell tilpasset rehabilitering for yrkesaktive hørselshemmede, slik at de både er i stand til å komme raskere tilbake til arbeid og/eller beholde jobben. Bevissthet og informasjon omkring ekstrabelastingene hørselshemmede har i arbeidslivet er av stor betydning både i det forbedrende og det forebyggende arbeidet. Når det gjelder utløste satser så ser vi at det er en betydelig skjevfordeling innen sansetapgruppen. Tilrettelegging for hørselshemmede med hørselsteknisk utstyr har betydelig kostnader og økt sats vil gi muligheter for en enda bedre faglig kvalitativ oppfølging av hver enkelt kursdeltaker.

Programkategori 29.60, Kap 2661, post 78 Høreapparater

MERKNAD 4: Stortinget ber regjeringen sørge for at høreapparatsortimentet er godt og mangfoldig der forutsetningen er en fortsatt finansiering over folketrygden.

Statsbudsjettet legger til grunn en maksimal prisgrense for høreapparater. Det er viktig at det åpnes opp for at en bruker som ikke kan nyttiggjøre seg høreapparater innenfor prisgrensen, får tilgang til de høreapparater det medisinske fagmiljøet sier at vedkommende må ha. En prisgrense må ikke være et hinder for at brukeren får det apparatet som vedkommende best kan nyttiggjøre seg for å være en aktiv samfunnsborger. Finansiering av høreapparater skal fortsatt ligge i folketrygden.